

Sándor Endrődi

Magyar népdalok

Type specimen in Hungarian language
DRM free content from FadedPage.com
set in OHamburgC-Regular

BEVEZETÉS.

Magyarország sok tekintetben az ERŐPAZARLÁSOK hazája. Sehol a világon nem tékoztak annyit, mint itt. Az erőknek egész halmaza pusztult el, szinte nyomtalanul, az idők forrásaiban, a szellemi képességeknek egész raja – idegen istenek szolgálatában. Uraknak születtünk, a kik lenéztük a parasztot, a népet, pedig közöttünk mindig az volt a legmagyarabb és nemcsak költészetünknek, de minden szellemi fölemelkedésünknek egyik legtermékenyítőbb forrása. Ezzel a becsületes, jóra való, világos fejű, ép kedélyű magyar néppel, a ki megőrizte eredetisége ösvonásait, törülmetszett nyelvet beszélt, szűzi naivitását dalaiban és meséiben ragyogtatta, féltékeny volt erkölcsére, szokásaira s hű a hagyományokhoz... ezzel a nagy nemzeti erőforrással sem a politikusok, sem az írók nem törődtek sokáig.

A népköltés voltaképpen egyidejű magával a néppel, csak az érdeklődők, a feljegyzők, a gyűjtők nem jelentkeznek sehol. Nálunk pl. a világi dalok, főképp a szerelmi énekek éppen nem voltak ismeretlenek s a pogánykor lelkének igazi virágaiként pompáztak valaha. A bennök sűrűn előforduló virágvonatkozások miatt virágénekeknek nevezték őket, de a vallásos századok erősen üldözték és pusztították e profán tartalmú dalokat, úgy, hogy a keresztény középkorból mindössze egy ötsoros virágénektöredék -6- maradt ránk s a XVI. század első felében Erdősi Sylvester János, a kitűnő nyelvész és bib-

lia-fordító, bár méltatja őket, mint «melyekben csodálhatja minden nép a MAGYAR NÈP ELMÈJÈNEK ÈLES VOLTÀT A LELÈSBEN, MELY NEM EGYÈB, HANEM MAGYAR POÈZIS» – bővebb figyelmet azonban nem szentelt nekik.

Csak e század elején, mikor a rendi alkotmány teljesen szűknek s a haladó idők számára elégtelennek bizonyult: kezdett a politikusok figyelme végre a nép felé fordulni. A mi az írókat illeti: vezérférfiaink épen az ellenkező csapáson haladtak. S itt, ennél a pontnál, egy pillanatra megállhatunk s kifejezhetjük teljes sajnálkozásunkat. Talán egyetlen irodalom sincs, mely az idegen hatások befogadására fogékonyabb lett volna, mint a mienk. Egymást váltották fel, sőt egymás mellett jelentkeztek a deák, német, francia befolyás áldásai, s oly fokú vergődések következtek, melyeknek látványa szinte elkésérítő. Ha egy-egy jóízű írónkra gondolunk, pl. MIKES KELEMENRE, a kinek TÖRÖKORSZÀGI LEVELEI már egy század előtt az elbeszélő próza nemesebb formáiban ömlöttek, vagy a kurucz idők költészetére, melyben a hamisítatlan magyar kedélyvilág annyi őseredetiséggel, erővel és bájjal zendült meg, – azután a mult század első tizedeinek vajudásaihoz fordulunk: akkor nyilvánvaló lesz előttünk az eltévelyedés, mely szellemi hátramaradásunknak egyik legfőbb oka s áldatlan viszonyainknak egyik legkirívóbb eredménye volt.

De hát hiába! Nem tehattünk róla. Az írók alig álltak egymással összeköttetésben, – irodalom a szó komolyabb értelmében nem is volt, – szellemi surlódás híján aludtak a vágyak, az eszmék, s a kibén mégis égett az is-

teni szikra: magára hagyatva égett. Végre a nyelv is csak -7- olyan, mint az ekevas: ha nem használják, megrozs-dásodik. Így történt a mi nyelvünkkel is. Mikor aztán észrevettük nemzetiségünk elhanyaglását s nyelvünk silány voltát: akkor elkezdünk fűhöz-fához kapkodni. Eszünkbe jutottak a görögök, rómaiak, a németek, francziák, angolok, minden kimívelt európai nyelv, csak a magunk kincsesbányája, NÈPÜNK tűzsgyökeres, érintetlenül tiszta, erős nyelve nem. Nekivetettük ma-gunkat az idegen formák kultuszának s nem láttuk a sa-ját idomaink nagy változatosságát, nem éreztük azok használhatóságát. Rendkívül sokat vártunk mindentől, a mi külföldi s a magunk természetes erőforrásaitól nem vártunk semmit. Ezek ismeretlenül lappangtak és pos-hadtak a homályban.

Mégis! Nem tartom pusztá véletlennek, de már az idők jelének, hogy ugyanabban az évben, mikor Mikes Kelemen Levelei Kulcsár István kiadásában napvilágot láttak, 1794-ben még egy más könyv is jelent meg: a KO-VÀCS PÁL, benedekrendi pap közmondásos gyűjteménye.¹⁾ Az érdemes gyűjtő egyik paptársa FABCHICH JÒZSEF, – egyike ama lelketlen kor legszenvedélyesebb magyarjainak – nagy lelkesedéssel üdvözölte e kis könyvet és elragadtatással kiáltott föl a «nemzeti bélyeget» viselő gyűjtemény láttára: «Félre, deák, görög íz! szolának im – magyarull!» Öt év múlva (1799) megjelent az első népdal-gyűjtemény és századunk elején, 1803-ban, – tehát ugyanabban az évben, melyben BARÒTI SZABÒ DÀVID is kiadta a MAGYARSÀG VIRÀGAIT – egy váczidaloskönyv, 1804-ben SZIRMAY ANTAL jeles munkája,

a HUNGARIA IN PARABOLIS, mely latinsága daczára a legmagyarabb könyvek -8- egyike. 1820-ban, már a rendkívüli munkásságú szerző halála után, látott napvilágot DUGONICS ANDRÁS gazdag gyűjteménye, a MAGYAR PÉLDABESZÉDEK és JELES MONDÁSOK két vaskos kötetben. Nem érdektelen, hogy egyes megyék, Komárom, Esztergom is sürgetik a gyűjtést, s hogy éppen Kulcsár István buzdító közlései után határozza el az akadémia – legalább elvben – a népköltészeti termékek rendszeres gyűjtését. Maguk az írók is mindjobban érzik a szellemi fölfrissülés szükségét s nem hajlandók vakon követni KAZINCZY rideg elveit, a ki fejedelmi magaslatáról a profán tömeget nemcsak kicsinyli, de föltétlenül megveti. Csokonai ellenkezőleg szívére öleli a népet s azt tanácsolja költőtársainak: «ÉRESZKEDJÜNK LE A PARASZT, TUDATLAN, EGYSZERŰ KÖZSÉGHEZ, AKKOR MAJD NEM LESZ ANNYI HALLATLAN EJTÉS ELŐTTÜNK.» KÖLCSEY 1826-ban fennen hangoztatja, hogy «A VALÓDI NEMZETI POÉZIS SZIKRÁJÁT A KÖZNÉPI DALOKBAN KELL KERESNI.» – EÖTVÖS, egy évvel később, mint SZÉKÁCS JÖZSEFNEK, SZERB NÉPDALOK ÉS HŐSREGÈK című könyve megjelent 1837-ben, ki meri mondani, hogy «MINDEN POÉZIS A NÉPBŐL ERED», s TOLDY FERENCZ 1843-ban, a lírai költés kimerülését jelezvén, kikel a bizarr, a dagályos ellen s fájlalja, hogy «A NYELVÜNKBEN MEGLEVŐ SAJÁT MÈRTÈKET ÈS RITMUST KI NEM LESTÜK.» Ugyanebben az évben kezdi meg KECSKEMÈTI CSAPÒ DÀNIEL DALFÜZÈRKÈJÈNEK kiadását s jelenik meg SZAKÀLL LAJOSNAK,

CZIMBALOM című verses kötete, melyet jóízű népies darabjaiért rövid idő alatt elkapkodnak.

Mindezek szórványos jelenségek s egymással nem igen látszanak szerves összefüggésben állani. De kétségtelen, hogy valami benső szükség, valami erős törvényszerűség nyilatkozik meg bennök. A fejlődés homályos ösztöne, – ellenállhatatlan vágy valami tisztább, egészségesebb légkör -9- után. Ugyanerre az okra vezethetjük vissza KISFALUDY KÁROLY népdal-próbálkozásait és CZUCZOR kedélyének dalos termékeit. Még csak egy-két lépést kellett tennünk, hogy teljesen érezhetővé váljék e mozgalom nagy jelentősége s tudatára ébredjünk annak, hogy a magunk egyéniségének kifejtése tényleg egészen tőlünk függ. Csak egy-két lépést! És ez az egy-két lépés csakhamar meg is történik. Az Akadémia késedelmező kezéből a Kisfaludy-Társaság veszi át a rendszeres gyűjtés munkáját s hozzá is fog rögtön a kivitelhez. Megbízza ERDÉLYI JÁNOST, a jónevű költőt és a magyar műbölcsélet alapvető mesterét, e gyűjtemény összeállításával. Dolgosabb kezekre nem is bízhatta volna, de lelkesebb emberre sem. Hiszen ő hangoztatta, épen a Kisfaludy-Társaságban tartott székfoglaló beszédében: «A TENGER SOHA KI NEM FOGY FELHŐIBŐL, BÀRMENNYI ESŐ ESIK: ILYEN TENGER A NÈP, AZ ÈLET. HA BELŐLE MERÌT A KÖLTŐ, LESZ A KI ÕT MEGHALLGASSA, SEREGESTÜL TALÀLAND MEGNYÌLT SZÌVEKRE MINDENKOR, HA CSAK VESZTÈT NEM ÈRZI A NEMZET. TEHÀT TANULNI A NÈPET, AZ ÈLETET, – BEÀLLNI E TENGERBE, MINT JÈZUS, MIDŐN A LÈLEK KEGY-

ELMÈT VENNÈ, A JORDÀNBA: EZ A MAI KÖLTŐ HIVATÀSA, NEMES KÖTELESSÈGE.»

Maga is a nép fia. De bár atyja egyszerű földmívelő: házuk nem daltalan. Már gyermek korában vidítója, vigasztalója a nép édes és természetes költészete. Énekek zsongják körül, mesék és mondák foglalják el képzelődését. Korán felébrednek benne a költői hajlamok s végig kísérik az egész életen. Egy elv érlelődik meg benne s válik komoly meggyőződésévé, melyhez állandóan hű marad: A NÈPKÖLTÈSZETBŐL KELL A NEMZETI POÈZIST ÚJJÀALKOTNI! Mint költő, maga is a néptől tanul legtöbbet s legjobb költeményeit neki köszönheti. Teljesen át van hatva annak a tudatától, hogy a népköltészet egyik főérdeme a valóság. -10- A mit ebben találunk, az mind igaz tény. Itt minden betű adat, a történet, erkölcs, ízlés földerítéséhez és kimagyarázásához. Nemzetének lehető KITUDÀSA a cél, melyért a népi dolgokkal annyi szeretettel és odaadással foglalkozik. Mert a mi nálunk az idő folytán egyszer ténynyé vált: az egyszer-mind visszamutat a lélekre, a meggyőzések mibenlétére. S csak e tények és meggyőzések szigorú egybefoglalása emelhet oda bennünket, hogy saját, egész valónk, nemzeti méltóságunk – magunk és az emberiség irányában – ÖNISMERETTÈ IZMOSODHASSÈK S EGÈSZ TÖRTÈNELMI ÈLETÜNK ÀTLÀTSZOVÀ LEHESSEN A NEMZETI ÖNTUDATBAN.

Mély értelmű, lelkes vallomások, egészen az ő erős és merész gondolkozására vallók. Átrezeg rajtuk a meggyőzés melege s az a megbecsülhetetlen fajszeretet, mely ERDÈLYI összes szellemi működésének főmozga-

tója és irányítója. A népköltészet termékeivel úgy van, mint Linné a növényekkel: gazt, gyomot nem ismer, csak virágot. A világhírű botanikusról följegyezték, hogy kicsi korában, ha bölcsőjében sírt, virágot adtak a kezébe és rögtön elhallgatott. Erdélyi élete utolsó estéjén kis fiának egy népdalt dalolt, kis lányának egy tündérmesét mondott el, – azután álmra hajtotta fejét és elaludt örökre.

Nagy gyűjteményének első kötete (Népdalok és mondák) 1846-ban jelent meg, ugyanabban az évben, melyben TOMPA MIHÁLY, NÉPREGÉK ÉS MONDÁK című verses kötetének első kiadását a magyar olvasó közönség húsz nap alatt elkapkodta. S ime, e pillanatban teljesen nyilvánvaló, hogy az izlés nem múló szeszélyből, de az uralkodó eszmék nyomása alatt s igazán lelki szükségből fordult egészen a nép felé. Ha most, az elmélet határozott útmutatásai s a kísérletező gyakorlat bátor próbálkozásai közt -11- egy hatalmas genie, mint a minő PETŐFI volt, a maga merész föllépésével s hódító egyénisége minden erejével egyszerre diadalt szerez ez igazságoknak; ez csak azt jelenti, hogy az eszme megérett s jószerencsénk is segített, hogy végre csakugyan megtaláljuk – magunkat. És sok szétszóródás után, különböző úton járva, különböző eszközökkel küzdve, ime, találkozunk egy gondolatban, egy érzésben: legjobb meggyőződésünkkel szolgálni a hazát s a művészetek szeretetében föltétlenül tisztelni a NEMZETI JELLEGET.

Új világ, új élet pompázott előttünk. Eddig nem ismert erők forrása bugygyant ki s tört elő a régi poézis mohos szikláiból s szabadon, vidáman szökdellt keresztül a máskor hangtalan tájakon. Ütköző vizének gyöngy-

ei fölfrissítettek mindent: a pázsit üdőbb lett, a fák lombosabbak, a levegő tisztább. Szeszélyesen csapkodott ide-oda, szerteágazott ezer felé s mindenütt a saját bánatunkat zsongta, a magunk örömét ujjongta. Az elzárt s féken tartott indulatok végre tombolhattak, a képzelődés repülhetett, a szív sírhatott. Nem kellett feszes formák közé szorítani az érzést, a gondolatot: ömölhetett, kiáradhatott tetszése szerint, a hogy bimbóba szökken a rügy s kicsordul a fák gyantája. Annyi szenvelgés után a természetes lép előtérbe, – annyi másolás és majmolás után: az eredetiség. A vékonyhangú gitározást, az ősi ritmus érczes zengése váltja fel, a mesterkelt és festett bájakat az egészség rózsás színe. Maga a nép – ez a büszke, daczos, értelmes, sokerejű és nagyerejű magyar nép – lép elénk s a maga egyszerű, de igaz dalaiban és mondáiban napnál világosabban mutatja fel nemzeti mivoltunk egészét és teljességét. Igen, ez MI vagyunk! A mi hevüléseink, erkölcsaink, vérkeringésünk, – a mi földünk, a -12-mi levegőnk. Hogy eddig oly keveset láttunk belőle! Minő áldás ez a fordulat! Minő megváltó ereje van ennek az önismeretnek! PETŐFI és ARANY, kik a «naivot és művészt, az egyénit és az egyetemest egy művészetbe olvasztják» nemcsak nagy költők, de épen azért nagyok, mert diadalmas megtestesülései a nemzeti eszmének, mely koruk minden izét áthatja.

Erdélyi háromkötetes nagy gyűjteménye, mely egyuttal a magyar nép szellemi életének története, csak kezdete volt a gyűjtés munkájának, mely azóta folyton foly s melynek eredményeit itt röviden összegezzük. 1850-ben jelent meg BALLAGI MÒR két kötetes példabeszédes és

közmondásos gyűjteménye; a következő évben Erdélyi, ismét a Kisfaludy-Társaság megbízásából, új kötettel állt elő, a MAGYAR KÖZMONDÁSOK KÖNYVÈVEL; 1863-ban pedig KRIZA JÀNOS (1811–1875) erdélyi unitárius püspök lepett meg bennünket pompás gyűjteményével, a VADRÒZSÀKKAL, mely a székely nép gazdag kedélyvilágát tárta fel előttünk, nemcsak dalokban, de hatalmas szerkezetű, ózamatú balladákban is. Majd következtek THALY KÀLMÀN rendkívül becses gyűjteményei, a RÈGI MAGYAR VITÈZI ÈNEKEK két kötete (1864), XVI., XVII., és XVIII. századi kéziratokból összeállítva, és később, 1872-ben az ADALÈKOK A THÖKÖLY ÈS RÀKÒCZI KOR IRODALOM-TÖRTÈNETÈBEN, szintén két kötetben. E közben (1871–72) a Kisfaludy-Társaság GYULAI PÀL és ARANY LÀSZLÒ szerkesztésében újra három kötetes népköltési gyűjteményt bocsátott közre, miután már előbb, 1866-ban, megindította magyar fordításban a hazai, NEM MAGYAR AJKÙ NÈPKÖLTÈSZET TÀRÀT (tót, magyar-orsz, román népdalok) szintén három kötetben. Megemlítjük itt az újabbak közül KÀLMÀN LAJOS nagy gyűjteményét, az alföld – különösen Szeged vidéke – népköltészeti -13- termékeiből (KOSZORÙK AZ ALFÖLD VADVIRÀGAIBÒL. 2 kötet. 1877. SZEGED NÈPE. 3 kötet. 1881.) Mások, mint FOGARASI JÀNOS, BARTALUS ISTVÀN, MÀTRAY GÀBOR, SZINI KÀROLY s legújabban BOGISICH MIHÀLY és KÀLDY GYULA régi énekek és népdallamok gyűjtésével szereztek kiváló érdemet. Népmese-gyűjtőink közül legyen elég MERÈNYI LÀSZLÒ, (EREDETI NÈPMESÈK. SAJÒVÖLGYI ÈS DUNA-MELLÈKI NÈPMESÈK. 1861–63), továbbá ARANY LÀSZ-

LÒ (EREDETI NÉPMESÉK. 1862), és végül BENEDEK ELEK (MAGYAR MESE ÈS MONDAVILÁG. 5 köt. 1894–97) működésére rámutatnunk. A közmondások gyűjtése körül SIRISAKA ANDOR (MAGYAR KÖZMONDÁSOK KÖNYVE. 1891) és MARGANITS EDE (MAGYAR KÖZMONDÁSOK ÈS KÖZMONDÁSSZERŰ SZÓLÁSOK. 1897) fáradoztak. Ez az utóbbi érdemes gyűjtemény a megelőző gyűjtemények összes anyagát feldolgozza s történelmi alapon csoportosítja.

Legújabban (1902) a Kisfaludy-Társaság, a magyar vallás- és közoktatásügyi minisztérium támogatásával ismét kezébe vette a népköltési gyűjtés megszakított munkáját s megindította a hozzá beérkezett gyűjtések új és nem kevésbé értékes sorozatát. Rövid időközökben négy vaskos kötet jelent meg e gyűjteményből. Dr. SEBESTYÉN GYULA, REGŐS ÉNEKEK című két kötete, melyek népköltészetünknek és népszokásainknak legrégibb emlékeit foglalják össze s melyeket a buzgó gyűjtő egész kötetnyi tudományos fejtegetéssel magyaráz s világít meg, közölvén a gazdag variánsok különböző dallamait is. Majd VIKÀR BÈLÀTól egy kötet somogymegyei s MAILAND OSZKÀRtól egy kötet székelyföldi gyűjtés.

Ez új sorozat szerkesztésénél azonban más a módszer, mint a régebbi folyamánál. Az új szerkesztő, VARGHA GYULA, a Kisfaludy-Társaság utasítása szerint többé nem a kizárólagos æsthetikai szempontot veszi irányadónak, de -14- tért enged a folklorisztikai szempont mind hangsúlyosabban nyilvánuló követeléseinek. Észszerű és helyes eljárás, mert voltaképen ez a két szempont nem áll ellentétben egymással s a népköltés terén æsthetikai-

lag és ethnografailag csak az lehet értékes, a mi a népszellem valódi költői megnyilatkozása.

Ez a mi kötetünk az említett gyűjtemények népdalainak színe-javából van összeállítva. Sok gondnal és szeretettel válogattam ki az egyes darabokat s a szerint, a mint tárgykörük más és más: külön-külön csoportokba helyeztem őket. Rendkívül gazdag a szerelmi és katona dalok sorozata, továbbá az «Ágról-ágra» című ciklus, mely tekintet nélkül az egyes darabok tárgyi különféléségére, az egyversszakos népdalokat foglalja össze s köti szeszélyes bokrétába. A műköltők népdalait, melyeknek nagy része számos gyűjteményben eredeti népdalként szerepel, szintén külön ciklusba sorakoztattam s minden darabot megjelöltem írója nevével.

Kívánom, hogy gyűjteményemet a nagy magyar közönség oly élvezettel és tanulsággal forgassa, a minő gyönyört szerzett nekem az összeállítás munkája.

ENDRŐDI SÁNDOR.

MAGYAR NÉPDALOK

A népköltészet egyik főérdeme: a VALÓSÁG. A mit benne találunk, az mind igaz tény. Ha valami benne történetre vonatkozik, az történet, ha erkölcsre, az erkölcs, ha izlésre, az izlés. Itt minden betű adat, s minden kis adat a multból gyökerül szolgál új virágnak a jövőben.

ERDÉLYI JÁNOS.

-16-

-17-

I. SZERELEM RÓZSÁI.

1.

Ablak alól a rózsafa nem látszik,
Minden éjen piros rózsát virágzik.
Terem rajta piros rózsa, jószagú,
Gyenge rózsám, mért vagy olyan szomorú?
Megöl engem az iszonyu búbánat,
Szeretőmet viszik el katonának,
Ne szomorkodj', édes rózsám, érettem,
Tiéd leszek még ebben az életben.

2.

A csap-utczán végig, végig, végig,
Minden kis kapuban virág nyílik,

Minden kis kapuban kettő, három,
Csak az enyém hervadt el a nyáron.
Ne vigasztalj, édes, kedves anyám!
Hadd sirjam ki magamat igazán.
Ki megbántott, megsegít a bajban:
A jó Isten majd könnyörül rajtam!

3.

A fekete holló gyászt visel magáért,
Én is gyászt viselek jegybeli mátkámért,
Jegybeli mátkámért mit nem cselekedném,
Tenger sűrű habját kalánnal kimerném,
Tenger fenekében gyöngyszemeket szednék,
Jegybeli mátkámnak gyöngybokrétát kötnék.
-18-

Küküllő kövecse kalamáris volna,
Tenger sűrű habja mind tintalé volna,
Mezőn mennyi fűszál mind pennaszál volna,
Fán a mennyi levél mind papiros volna,
Bánatom leírni adnak is sok volna.

4.

A fényes csillag is
Ballag haza felé, –
Ballag barna legény
A galambja felé.
De mig oda ballag
Jóformán megvirad,
Gyenge szerelmöknek
Hamar vége szakad.

5.

A kend édes anyja
Megátkozott engem,
Hogy a fekete föld
Borítson be engem.
Ne átkozzon engem,
Nem vagyok én oka,
Mert én az ő lányát
Nem szerettem soha.
A kit én szeretek,
Meg van az szeretve,
Ha rá tekintek is,
Elfakad nevetve.
A pünkösdi rózsa
Kihajlott az utra, –
Eredj oda, rózsám,
Köss bokrétát róla,
Tedd az öved mellé
Két szemem láttára,
Viseljed, galambom,
Lányok boszujára!

6.

A ki a rózsáját igazán szereti,
Záporeső esik, mégis megkeresi.
-19-
Lám én a rózsámat igazán szeretem,
Záporeső esik, mégis megkeresem.

7.

Akkor volna szép az erdő,
Ha lány volna a kerülő.
Csili-csalárom! Csili-csalárom!
Ha lány volna a kerülő.
Megkerülném én az erdőt,
Megcsókolnám a kerülőt.
Csili-csalárom! Csili-csalárom!
Megcsókolnám a kerülőt.

8.

Áldd meg isten azt az utcát,
Kibe az én rózsám sétál;
Kirakatom gyémántkövel,
Nézzen bele este, reggel.
Verd meg isten azt az utcát
Kibe az irigyem sétál:
Kirakatom beretvával,
Essen bele térdenállva!

9.

Állj előmbe, rózsám, hadd bucsúzzam tőled,
Ha el nem bucsúzom; bujdossunk el ketten!
Vagy meghalok érted,
Vagy enyimmé tészlek,
Édes szívem!
Fekete két szemed mire csalt meg engem?
Gyenge szép termeted mire hozott engem?
Vagy meghalok érted,
Vagy enyimmé tészlek,

Édes szivem!

-20-

Ne menj el, galambom, ne repülj el tőlem,
Jőjj vissza madaram, szállj bé ablakomban!

Vagy meghalok érted,
Vagy enyimmé tészlek,
Édes szivem!

Ha elmegy is szivem, csak hozzám igaz légy,
Igaz szereteted hamisra ne fordítsd!

Vagy meghalok érted,
Vagy enyimmé tészlek,
Édes szivem!

10.

Amerre én járok, még a fák is sirnak,
Gyenge ágairól a levelek hullnak.
Hulljatok, levelek, rejtsetek el engem,
Mert az én galambom sírva keres engem.
Hulljatok, levelek, sűrűn az utamra,
Hogy ne tudja rózsám: merre ment galambja.

11.

A malomba mentem,
Tiszta buzát vittem,
A szerelem miatt
Meg nem őrlhettem,
Mit tehetek róla,
Hogy szerelmes vagyok!
Az atyám is az volt,
Én a fia vagyok!

12.

Amott egy kis madár
Elhagyta az ágát,
Ágról ágra repül,
Keresi a párját.
Én is egy ideig
Elhagyom falumat,
Mint a vándormadár
Keresem páromat.

-21-

Mint a vándormadár
Messze, messze szállok,
Idegen helyeken
Egyedül megállok.

13.

Ángyom, ángyom, édes ángyom,
Mért szeret kend olyan nagyon?
Ha szeret kend, titkolja kend,
Ki ne világosítsa kend.
Jó szeretni, de titkosan,
Nem mindenkor világosan.
A ki világosan szeret:
Megitélik az emberek.

14.

A pünkösdi rózsa kihajlott az utra,
Az én szekerelemnek kifelé a rudja.

Jóra-e vagy rosszra, a jó isten tudja,
Minden horgast-borgast ő fordíthat jóra.
Kimenék, kimenék, kimenék az utra,
Látám édesemet, ő is láta engem,
Akarám kérdeni, szánom busítani,
Mint gyenge iffiat megszomorítani.
Áldott az az anya, ki tégedet szült volt,
A ki téged szült volt, téged fölnevelt volt,
Adjon isten annak ezernyi ezer jót,
Ki a te bölcsődet megrendítette volt.
Nem egyszer, nem egyszer, ezernyi ezerszer,
Ugy halottam, rózsám, rózsafán termettél,
Piros pünkösdi napján hajnalban születted,
Áldott az a napom, melyen megszeretted!
-22-

15.

Aranyos pillangó az ágon,
Nem kap szívem többé a lányon,
Mert a lány pillangó a réten,
Hamar odább ad a legényen.
Eresz alá fészkel a fecske,
Szeretőnek jobb a menyecske;
Liliomkarját, ha kitárja:
Szeretőjét keblére zárja.

16.

Ároksóos parti csalány,
Kökényszemű kis lány,

Eszem a szemedet
Mért vagy oly halovány,
Nem vagyok halovány,
Mind ilyen a leány,
Kinek a gyűrűjét
Más hordja az ujján.
Hervadj, rózsá, hervadj,
Már az enyém nem vagy;
Míg az enyém voltál,
Piros rózsá voltál.
Nem tehetek róla,
Hogy szerelmes vagyok,
Az anyám is az volt,
Én meg lánya vagyok.

17.

Arra alá Baranyában
Jó természet van a lányban,
Maga mondja a legénynek:
Adjon isten engem kendnek!
-23-
Mondd meg hugám a nénédnek,
Adjon csókot a legénynek!
– Nem mondom meg a nénémnek,
Magam is adok szegénynek.

18.

Arra kérem Teremtőtmet,
Adja vissza szeretőtmet;

Ha nem mostan, ha nem mostan, tehát máskor,
Kukoricza-kapáláskor.
Irigyeljék az emberek,
Hogy én, rózsám, tied leszek;
Tied leszek, tied leszek nemsokára,
Vén asszonyok, rossz asszonyok bosszujára.

19.

Árva vagyok mint gerlicze,
Mint a kinek nincs senkije,
Árva vagyok apa nélkül,
De még inkább anya nélkül.
Nincsen senki, ki szeressen,
Csak a rózsám s a jó isten –
Én is árva, te is árva,
Bujjunk egymás árnyékába!

20.

Az ég alatt, a föld színén,
Nincsen olyan árva mint én.
Nincsen apám, nincsen anyám,
A ki gondot viseljen rám,
Minden virág virágozik,
Csak az enyim hervadozik,
Hadd hervadjon, hadd száradjon,
Csak az isten el ne hagyjon.

-24-

Segélj meg oh én istenem,
Te légy nekem hű vezérem,

Hogy egy társat találhassak,
Kivel holtig maradhassak.

21.

Az én ágyam lába
Muskátlinak ága,
A fejtől valója
Rozmaringnak ága.
Haja rózsza, rózsza!
Lehajtom fejemet,
Babám, az öledbe,
Kicsordul a könnyem
Piros kötényedbe.
Haja rózsza, rózsza!
Lehajtom fejemet,
Babám, a válladra,
Kicsordul a könnyem
Feszes dolmányodra.
Haja rózsza, rózsza!

22.

Az én galambomnak
Partba van a háza,
Csinos házeleje,
Tükör az ablaka.
Az ablaka alatt
Csergő patakocska,
Abban mosakodik
Páros galambocska.

Ha egyik legény vón,
A másik meg leány!
A legény én volnék,
A lány meg te, rózsám!

23.

Az én rózsám jó kedvéből, haj, haj, haj,
Almát adott a zsebéből, haj, haj, haj,
A kendőjét is id'adta, haj, haj, haj,
Hogy mossam ki vasárnapra, haj, haj, haj.
Édes rózsám válj ördöggé, haj, haj, haj,
Vigy el engem egy kevésbé, haj, haj, haj, haj,
Csak a pitarajtó mögé, haj, haj, haj,
Váljunk ketten egy ördöggé, haj, haj, haj.
-25-

24.

Az én rózsám szemöldöke
Többet ér, mint a hat ökre;
A hat ökre szántó-vető:
De a rózsám hű szerető.
Az én rózsám szeme, szája,
Többet ér, mint a pajtája;
A pajtája fekete gyász:
De a rózsám arany kalász.

25.

Az én rózsám takaros,
Takaros egy kis menyecske,

Mert ő neki magyaros,
Magyaros a szive, lelke;
Áldja meg az isten őtet,
Az én kedves szeretőmet!
Ne nézz, rózsám, ragyogó,
Ragyogó szép két szemeddel,
Mert nem bírok lángoló,
Lángoló nagy szerelmemmel;
Bevádollak a birónak,
Hogy te szívgyujtogató vagy!

26.

Azért csillag, hogy ragyogjon,
Azért asszony, hogy megcsaljjon;
Azért jöttem a világra,
Hogy bolonduljak utána.
Azért erdő, hogy zöldeljen,
Azért vihar, hogy tördeljen;
Azért a szív, hogy szeressen,
Bánatában megrepedjen.
-26-

27.

Azért, hogy kend kicsit ragyás,
Kend az én szeretőm nem más;
Illik kendnek rettenetes',
Hogy egy kicsit hímlőhelyes.
Szeretem én magát nagyon,
Mert fekete szeme vagyon,

Szemöldöke sugár vagyon,
Az enyimhez illik nagyon.

28.

Azon a tenger éjszakán
Ragyog a csillag igazán.
Ahol az a csillag ragyog,
Én is odavaló vagyok!
Ne menj rózsám a mezőre,
Sokat sirtam a zöld füre;
Szemeimnek zöld harmatja,
Gyenge lábad föláztatja.
Göndör hajad simítsd hátra,
Hadd nézhessek szép orczádra;
Adj egy csókot utoljára,
Búm eltemet nemsokára.

29.

Azt gondolom eső esik,
Pedig a szemem könyezik,
A szeretőm halva fekszik,
Holnap délre eltemetik.
Bár csak addig ki ne vinnék,
Mig én innen odamennék,
Koporsójára borulnék,
Jaj, be keservesen sirnék!
-27-

30.

Azt mondják, nem adnak
Engem galambomnak,
Inkább adnak másnak,
Annak a hat ökrös
Fekete subásnak.
Pedig az én rózsám
Oly szeliden néz rám,
Hogy ha csókot hint rám:
Tizenkét ökörért
Csakugyan nem adnám.
Édes anyám kérem.
Ne hütse meg vérem,
Hiszen azt ígérem,
Hogy én a rózsámmal
Holtomig beérem!

31.

Barna kis lány megy az Isten házába,
Hova lépik, virág nyílik nyomába.
Imádságos kis könyv van a kezébe,
Tündérország tündöklük a szemébe.
Virágoskert szentannai nagy templom,
Te vagy benne legszebb virág angyalom.
Úgy elnézlek te gyönyörű virágszál
Soh' se tudom, hogy a pap mit prédikál.

32.

Barna pej paripa,
Selyem kantár rajta,

Ott a kútnál rózsám
A lovát itatja.
Nem lovát itatja,
Magát fitogtatja,
Két piros orcáját
Mással csókoltatja.
-28-